

Використання тих чи інших форм і методів залежить від мети та змісту виховання, від конкретної педагогічної ситуації. Форми і методи виховання спрямовані на зміну виникнення у вихованців думок, почуттів, потреб, які спонукають їх до певних вчинків, вибору тієї чи іншої лінії поведінки.

На нашу думку, вибір технологій, форм і методів формування гуманістичних цінностей особистості повинен відбуватися з урахуванням їх структурних компонентів (когнітивного, емоційно-мотиваційного і поведінкового). Орієнтуючись на вищезазначені структурні компоненти гуманістичних цінностей, варто виокремити такі інтерактивні технології (тренінг), форми («філософський стіл», аукціон гуманістичних знань, дискусія, диспут у формі змагання-гри, ділова гра, турнір ораторів,) і методи (постановка моральних завдань, питання проблемного характеру, метод вправ, створення колізій, аналіз суперечливих висловлювань, актуалізація емоційного досвіду, метод проектів) виховання.

4. Організаційно-методичне забезпечення виховного процесу. Формування гуманістичних цінностей у студентів значною мірою залежить від організаційно-методичного забезпечення виховного процесу. Забезпечення системного підходу до процесу формування гуманістичних цінностей у позааудиторній діяльності передбачає створення низки методичних матеріалів для наставників академічних груп: методичних матеріалів щодо педагогічної діагностики сформованості у студентів гуманістичних цінностей (опис критеріїв, показників, рівнів сформованості гуманістичних цінностей, набір різноманітних діагностичних методик, рекомендації щодо їх використання); методичні матеріали щодо організації виховної роботи (опис технологій, форм, методів формування гуманістичних цінностей, зразки проведення виховних заходів). Крім того, методологічною основою виховної і цілком реальну загрозу для безпеки навколишнього середовища, життя інших людей. Значення сільськогосподарського виробництва цілком природно впливає з того, що саме воно забезпечувало людину та суспільство необхідними продуктами харчування, цією неодмінною умовою життя, але водночас сприяло також інтелектуально-моральному, духовному розквіту людини.

УДК 378.04

Тимофєєва Ірина
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та освіти,
Маріупольський державний університет, Маріуполь, Україна
orcid.org/0000-0002-5935-9291

Лідерські якості та розвиток позитивних форм поведінки майбутніх учителів початкових класів

Підготовка майбутніх вчителів у закладах вищої освіти України покликана забезпечити реалізацію не лише виховної, дидактичної та розвивальної функцій педагогічного процесу, а, передусім, сформувати у майбутнього педагога професійні компетентності. Про це відзначається в нормативних освітніх документах – Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), «Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р.», Професійному стандарту на професію «Вчитель початкової школи».

Розвиток пізнавальних інтересів і можливостей (академічних, психомоторних, інтелектуальних, мистецьких, творчих, лідерських), формування інтегральної, загальної, фахової, предметної компетентностей майбутніх вчителів початкових класів ґрунтується на концептуальних засадах реформування початкової школи. Нова українська школа працює на засадах «педагогіки партнерства» одним із основних принципів цього підходу є розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків) [конц].

Багато наукових праць як у вітчизняних, так і зарубіжних дослідників присвячено визначенню сутності лідерства, ознак лідерського потенціалу, сукупності лідерських якостей

особистості, впливу лідерських якостей на ефективність професійної самореалізації фахівців, успішності впроваджених організаційних змін, аспектів лідерства й управління (В. Бабаєв, О. Білінська, С. Максименко, О. Пономарьов, О. Романовський, Р. Стогділл, Я. Шалагінова); розгляду лідерства з позицій педагогічної діяльності, зокрема, вчителів початкової школи (А. Дуран, Х. Клакстон, В. Критсоніс); формуванню лідерських якостей майбутніх учителів під час здобування вищої освіти (Н. Мараховська, О. Пономаренко, І. Савицька, Н. Семенченко, О. Хмизова); впливу вчителя початкової школи на розвиток лідерських якостей молодших школярів (Г. Аспанова, Л. Уманський) тощо [кол].

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [дер]. Для її досягнення у Маріупольському державному університеті (МДУ) під час підготовки майбутніх вчителів початкових класів застосовуються *методи організації діяльності та формування поведінки педагога-лідера*: педагогічна вимога, гра, доручення, вправа, привчання, створення виховних ситуацій. Так під час викладання навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» здобувачам вищої освіти спеціальності «Початкова освіта» вже на I курсі передбачено на практичних заняттях ознайомлення з внутрішніми документами МДУ (Положеннями): Про організацію освітнього процесу у Маріупольському державному університеті, Про диплом з відзнакою, Про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти у МДУ, Про порядок реалізації права на академічну мобільність у Маріупольському державному університеті, Про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті; Системою внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності.

Уявлення про лідерство формуються у майбутніх вчителів початкових класів більше на основі особистісного досвіду (включення в лідерство або спостереження за іншими лідерами). Тому формування лідерських якостей майбутніх вчителів початкових класів передбачає створення відповідних педагогічних ситуацій та педагогічних вправ, доручень, спрямованих на діяльність здобувачів вищої освіти на розвиток мотивації бути лідером, розширення знань про лідерство в педагогічній діяльності, розвиток та включення лідерських умінь у власний педагогічний інструментарій, дотримання стійкої лідерської позиції.

Дослідження лідерського потенціалу майбутнього вчителя початкових класів та впровадження у професійну підготовку вправ для розвитку лідерських якостей за допомогою яких відпрацьовуються навички демократичної поведінки, виступів перед аудиторією для корекції лідерських якостей, сприяє виявленню лідерських здібностей. Закріплюються навички ділового стилю спілкування стосовно вміння виступати перед великою аудиторією слухачів, а також на зменшення стресового навантаження здобувача у процесі дискусій, виступів, докладів. Наведемо приклад таких вправ:

«Я доб'юся успіху» (окреслюються необхідні якості природи та характеру майбутнього вчителя початкових класів, які треба розвивати, щоб допомогти стати успішним педагогом в майбутньому).

«Лідер-вчитель – лідери-учні» (при виконанні комплексу цих вправ сприяють розумінню майбутніми вчителями початкових класів нових запитів щодо завдань виховання і розвитку дитини молодшого шкільного віку: це переорієнтування вектора від накопичування знань до володіння основними компетентностями, яких буде вимагати їхнє майбутнє).

«Лідерами не народжуються, а стають» (обговорення та формування стилів спілкування на знаходження у освітньому просторі, які сприяють вихованню лідерських здібностей, а які, навпаки, їх пригнічують, розширення можливостей встановлення контакту в різних ситуаціях спілкування між колежанками, з дітьми, з керівництвом ЗВО).

Мозковий штурм «Лідер – це ...» (з'ясування асоціацій майбутніх вчителів початкових класів до слова «лідер», створення підґрунтя подальшої роботи в колективі, формування навичок колективних форм навчання).

«Самодіагностика лідерських якостей майбутнього вчителя початкових класів» (дослідження лідерського потенціалу, проходження опитування для визначення різних стилів лідерства: авторитарного, демократичного, вільного, харизматичного та ін.).

Оскільки формування прагнення бути першим закладено в інтелектуально-креативних проблемах особистості лідера. Передбачаємо, що вміння спілкуватися з оточуючими, планувати свою діяльність відповідно поставлених цілей, раціонально використовувати свої внутрішні здібності, співпрацювати, висловлювати своє ставлення до певних подій, явищ, знаходити нестандартні рішення тощо, доцільним буде у процесі формування лідерських якостей майбутніх вчителів початкових класів. Все це залежить від властивостей особистості, його соціального досвіду, виду й характеру розв'язуваних завдань (побутових, професійних, освітніх) і здійснюється впродовж всього навчання у закладі вищої освіти.

Таким чином, констатуємо, що яскраво виражене прагнення досягти в майбутньому певного статусу, що мотивовано різними педагогічними цілями та передбачено завдяки високій фаховій компетентності майбутнього вчителя початкових класів має вплив на розвиток лідерських якостей, вмотивованих готовністю до роботи в команді, здатністю до особистісно-професійного зростання. Ініціативність, креативність майбутніх вчителів початкових класів є зразком для наслідування учнями. Але названі нами вище пріоритети мають ураховуватися в процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти з їх особистісним статусом.

Список використаних джерел

Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-terednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення: 20.04.2020).

Коломієць А., Коломієць Л. Психолого-педагогічні засади розвитку лідерських якостей учителів в освітньому середовищі початкової школи. *Лідер. Еліта. Суспільство*. № 1. 2019. С.91-106.

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.04.2020).

УДК 378.014.05

Трима Катерина

*кандидат політичних наук,
провідний науковий співробітник
відділу політики і врядування у вищій освіті
Інституту вищої освіти НАПН України*

111

Особливості громадських організацій як фактору впливу на вищу освіту в Україні

Гуманітарний аспект діяльності сучасної держави змінює свій традиційний контент: держава продовжує координувати та контролювати публічні блага, але до участі в процесі управління допускаються й нові актори, а саме – громадські організації. Громадські організації стали елементом двофакторної системи контролю та моніторингу публічних благ. Вища освіта як специфічний різновид публічного блага залишається пріоритетним соціальним інститутом для держави, адже саме вища освіта опосередковано впливає на політичну стабільність, формування національної ідентичності та економічний добробут. Громадські організації також впливають на функціонування вищої освіти.

Підвищення впливу громадських організацій на публічні блага, зокрема вищу освіту, яка традиційно мала відношення до сфери державного впливу, зачіпає питання класифікації та типології громадських організацій. На сьогодні наявна тенденція до збільшення кількості громадських об'єднань, що об'єктивно приводить до оцінки потенціалу даного інституту громадянського суспільства.

Численні громадські об'єднання та організації відносять до такого типу суспільних інститутів як недержавний або некомерційний. Сам термін «громадська організація» має велику кількість трактувань, але ми користуємось визначенням, наданим Ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання»:

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ОСОБИСТІТЬ СТУДЕНТА
ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ
В СУСПІЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

1

Збірник наукових праць
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
18 травня 2020 р.

Київ – 2020

УДК 316.61(076.6):378.1

ISBN 978-617-7486-35-9

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Інституту вищої освіти НАПН України
(від 6 липня 2020 р., протокол № 3/4)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифрових даних та інших відомостей несуть автори публікацій.

Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті. Збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 18 травня 2020 р., м. Київ. – Київ, 2020. – 132 с.

У збірник вміщено матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті», що присвячені осмисленню стану та проблем студентів у соціокультурному середовищі університету. Рекомендовано для студентів, аспірантів, докторантів, викладачів, науковців.

2

© Колектив авторів, 2020
© ІВО НАПНУ, 2020

Паламарчук О. Залучення викладачів та студентів до врядування як один з показників ефективності діяльності університету.....	81
Парахін А., Єфімов Д. Підходи до навчання, їх зміни й розвиток здобувачів освіти нового покоління.....	85
Придятько І., Несторук Н. Аспекти навчання протягом життя як фактор успіху людини донбаського регіону.....	86
Рябченко В. Протекціонізм некомпетентності в українському суспільстві як чинник демотивації студентів у здобутті ними якісної вищої освіти.....	88
Сало Ф. Зарубіжний досвід розвитку студентського самоврядування.....	92
Сальнікова Н. Діджіталізація навчання в українських ЗВО: проблеми та перспективи.....	94
Скиба Ю. Розвиток духовного потенціалу науково-педагогічного персоналу університетів.....	96
Слюсар В., Зембицький Є. Теорія макдональдизації як постсистемний підхід до аналізу політики вищої освіти.....	98
Слюсар М. Міфотворчість засобами реклами у системі вищої освіти.....	100
Слющинський Б. Міжкультурна комунікація як прояв стану сучасного суспільства.....	102
Стецюк Є. Перспективність та переваги дуальної форми навчання в системі сучасної освіти.....	105
Тепла О. Педагогічні умови формування гуманістичних цінностей у майбутніх аграрників.....	107
Тимофєєва І. Лідерські якості та розвиток позитивних форм поведінки майбутніх учителів початкових класів.....	109
Трима К. Особливості громадських організацій як фактору впливу на вищу освіту в Україні.....	111
Федоренко Н., Черьомухіна О. Формування життєвих стратегій студентської молоді у крос-культурному вимірі.....	113
Фроленкова Н. Концепція SMART-освіти: переваги та особливості реалізації.....	115
Цибулько О. Особистість студента: етнічна культура та глобалізаційні процеси.....	118